

References

1. Blank, I.A. *Management of financial resources*. Moscow: Omega-L, 2010. Print.
2. Tax Code of Ukraine 2755-VI as amended. 02 Des. 2010. Web. 10 Sep. 2013.
3. Prymostka, L. "The role of the market in term of economic stabilization". *Securities Market* 5–6 (2004): 21–24. Print.
4. On derivatives (derivatives): Draft Law of Ukraine of 11.05.2010 № 6376. 11 May 2012. Web. 11 Sep. 2013.
5. Sohatska, O.M. *Stock exchanges: a textbook*. Ternopil: Carte blanche, Kyiv: Condor, 2008. Print.

Рецензенти:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника";

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".

УДК 336.143.01

ББК 65.02.6

Возняк Г.В.

ПЛАНУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНІВ ЯК ІНСТРУМЕНТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ

Інститут регіональних досліджень НАН України,
79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4,
тел.: 2707043,
e-mail: gvoznyak@gmail.com

Анотація. Мета статті полягає в систематизації існуючих проблем планування та нераціонального використання бюджетних ресурсів, обґрунтуванні напрямів їх подолання для забезпечення стійкого розвитку регіонів України. У статті дано характеристику ключових проблем планування місцевих бюджетів. Запропоновано авторське бачення вирішення проблем формування й ефективного використання бюджетних ресурсів регіонів у частині вдосконалення процесів формування місцевих бюджетів на програмно-цільовій основі та в частині реформування механізмів трансфертного забезпечення розвитку регіонів України.

Ключові слова: місцеві бюджети, планування, використання, фінанси регіону, трансферти.

Annotation. The purpose of the article is to systematize the existing problems of wasteful planning and using of budget resources, and to substantiate the directions of overcoming them in order to ensure resistant development of the Ukraine regions. The key problems of planning local budgets has been described. The author's vision of the problem solving of formation and efficient use of the region's budget resources have been proposed in the part of improving of the budgeting process on program-targeted basis and in the part of reforming of the transfer mechanisms of Ukraine's regions development.

Keywords: local budgets, planning, using, regional finance, transfers.

Вступ. У сучасних умовах регіонального розвитку в Україні у фокусі стратегічних пріоритетів відбуваються зміщення акцентів на розкриття внутрішнього потенціалу регіонів. З іншого боку, активізувалися процеси, спрямовані на посилення централізації влади, свідченням чого є те, що повноваження органів місцевого самоврядування зменшуються, а відповідальність перед мешканцями зростає. Дисбаланс між повноваженнями та зобов'язаннями призводить до ситуації, за якої органам місцевого самоврядування делеговано відповідальність за забезпечення прав та комфорту мешканців, проте ця відповідальність не підкріплена повнотою повноважень і достатніми ресурсами. У сфері управління фінансовими ресурсами місцеве самоврядування стає з кожним роком

усе більш залежним від центральної влади й менш спроможним до виконання своїх функцій. У цьому контексті процеси в економіці України, які відбуваються на тлі реформування принципів управління регіональним розвитком у державі, зумовлюють зміну ролі місцевих бюджетів: з *одного боку*, зростає роль місцевих бюджетів з позиції впливу на весь процес розширеного відтворення території за рахунок перерозподілу коштів бюджету, з *іншого*, – широка імплементація в українську практику бюджетування принципів фінансової децентралізації спонукає до коригування функції місцевого бюджету – з виконання чітко регламентованих центром планів акумулювання та використання коштів до фінансового забезпечення реалізації рішень громади щодо свого розвитку, які приймаються в межах наданих компетенцій.

Ураховуючи зазначене вище, у питаннях управління бюджетними ресурсами регіонів ключова *позиція належить бюджетному плануванню*, оскільки його ефективність є запорукою дисбалансів між запланованими доходами та доведеними для виконання видатками, а отже, і дефіциту місцевих бюджетів.

Різні аспекти цієї проблематики знайшли своє відображення в низці праць як українських, так і зарубіжних дослідників. Так, І.Луїна [1], Т.Боднарук [2], М.Єрмошенко, С.Єрохін, І.Плужников [3] у своїх працях досліджують питання фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Окремі аспекти підвищення ефективності використання бюджетних коштів розроблені в роботах Ц.Огонь [4], І.Ускова [5], Л.Лисяк [6]. Проблема реформування та вдосконалення бюджетної політики регіонів присвячені праці В.Зимовця [7], А.Ілларіонова [8] та ін.

Постановка завдання. Попри чималі напрацювання вчених-економістів усе ще існує низка практичних питань, пов'язаних з удосконаленням процесів якісного планування та ефективного використання бюджетних ресурсів регіонів України, яка потребує подальшого розвитку, з огляду доцільності перегляду форм та механізмів існуючої моделі фінансового забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування, яка б формувала оптимальний фіскальний та стимулюючий ефект і відповідала як реаліям сьогодення, так і потребам збалансування інтересів центру й регіонів та підтримувала ефективність бюджетної політики адміністративно-територіальних одиниць.

Мета статті полягає в систематизації існуючих проблем планування і нерационального використання бюджетних ресурсів та обґрунтуванні напрямів їх подолання для забезпечення стійкого розвитку регіонів України.

Результати. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що необхідність удосконалення процесів формування та використання бюджетних коштів підтверджена існуванням низки проблем, ключове місце серед яких посідає *недосконалість довгострокового бюджетного планування*. Важливим інструментом забезпечення соціально-економічного зростання як у регіонах, так і в країні загалом є бюджетні програми із чітко визначеним цільовим спрямуванням та передбаченою ресурсною базою. Одним з дієвих інструментів підвищення ефективності бюджетної політики в Україні є запровадження програмно-цільового методу планування бюджетів, який сприяє оптимізації видатків бюджету, ефективному фінансуванню соціальних та економічних програм як на державному, так і на регіональному рівні й орієнтований на досягнення мети відповідно до визначених пріоритетів. Зазначимо, що впродовж останніх років у питаннях посилення стабільності й управління державними фінансами органами державної влади було здійснено низку кроків (це – і схвалення концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі (2002), і розробка та затвердження концепції реформування місцевих бюджетів (2007), і у 2011 році складання вперше Міністерством фінансів середньострокового прогнозу державного бюджету на 2012–2014 рр. з урахуванням найкращого досвіду розвинутих європейських країн і т. ін.). Разом з тим перехід, починаючи з 2014 року, на складання бюджету на засадах ПЦМ (поширюється на

всі місцеві бюджети) потребує низки змін у бюджетному законодавстві та модифікації підходів у плануванні відповідних фінансових потоків. Чинні урядові накази щодо запровадження ПЦМ складання та виконання місцевих бюджетів рамково визначають напрями необхідних змін у бюджетному законодавстві як такі, що потрібні для підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів. Окрім того, відсутність чіткої класифікації бюджетних програм на місцевому рівні й однозначних меж у системі оцінок ефективності витрачання бюджетних коштів зумовлюють об'єктивну необхідність удосконалення існуючих показників результативності.

Іншим аспектом озвученої проблеми є постійні зміни в бюджетному процесі, які не сприяють оптимізації державних коштів на певних напрямках реалізації пріоритетів бюджетної політики. Серед ключових причин, які сповільнюють процес бюджетного прогнозування, слід виділити *недосконалість правових норм щодо формування бюджету за програмно-цільовим методом*. Так, застосування програмно-цільового методу врегульовується статтями 20–21 Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI, однак у ньому чітко й однозначно не встановлено, як саме має здійснюватися формування й виконання бюджету за програмно-цільовим методом, а передбачено лише окремі положення стосовно намірів його застосування під час формування й виконання бюджету.

Ключовим елементом програмно-цільового методу є *бюджетна програма*. Незважаючи на прийнятий Закон України “Про державні цільові програми” від 18.03.2004 р. № 1610-IV, який мав на меті впорядкувати процеси формування та виконання програм і Стратегію оптимізації кількості бюджетних програм, затверджену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.04.2011 № 292-р (при формуванні проекту бюджету на 2012 рік проведено оптимізацію кількості бюджетних програм шляхом скорочення їх кількості з 883 до 580), і надалі відбувається “розпорошення” бюджетних коштів. До речі, за даними Рахункової палати України щодо виконання державного бюджету: у 2010 році із 744 бюджетних програм частково проведено видатки за 314 програмами на 79,2% від плану, а за 19 програмами не розпочато фінансування взагалі; у 2011 році в запланованих обсягах з 816 бюджетних програм здійснено видатки за 41 бюджетною програмою, за 670 бюджетними програмами видатки проведено в обсягах 12,3% від плану, а за 105 програмами не розпочато фінансування взагалі. Така ситуація призводить до того, що результативність бюджетних програм залишається досить низькою.

Іншою стороною озвученої проблеми є *відсутність досконалої системи реалістичних показників* для оцінювання як окремих завдань, так і бюджетної програми в цілому. Ключовим інструментом планування та індикатором виконання бюджетних програм є показники *результативності* (кількісні виміри рівня задоволеності послугами в державному секторі, продуктивності, результативності та рентабельності послуг), які за змістом не повинні вимірювати наслідки одноразової дії або вимірювати результати короткострокової діяльності.

Зазначимо, що, відповідно до Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, результативними показниками визнано: *показники затрат, показники продукту, показники ефективності та якості*. Однак практика застосування показників виконання бюджетних програм не переконує у відповідності останніх вимогам бюджетування, орієнтованого на результат. З огляду на те, що їх змістовна наповненість не відповідає їх сутності, важко здійснити об'єктивну оцінку бюджетних програм, а отже, існує потреба розробки реалістичних показників.

Упродовж останніх 4–5 років вітчизняна система планування місцевих бюджетів вирізняється *невідповідністю сучасних тенденцій формування місцевих потреб зміцненню місцевого самоврядування*. Ця проблема пов'язана, у тому числі, із чинними змінами до Бюджетного кодексу України, які, з одного боку, сприяли зміцненню дохідної

бази місцевих бюджетів, з іншого – істотно послабили їх фінансову спроможність. До речі, проведений аналіз процесів формування місцевих бюджетів Львівської області підтвердив, що місцеві бюджети відчують гостру нестачу власних фінансових ресурсів, частка яких у загальному обсязі доходів є мізерною (рис. 1). Зазначене свідчить про високу фінансову залежність від державного фінансування. Доводиться констатувати, що й надалі основним джерелом доходів місцевих бюджетів в Україні, яка декларує принципи фіскальної й адміністративної децентралізації, є надходження від дотацій вирівнювання (навіть якщо їх обсяг визначений за прозорою формулою).

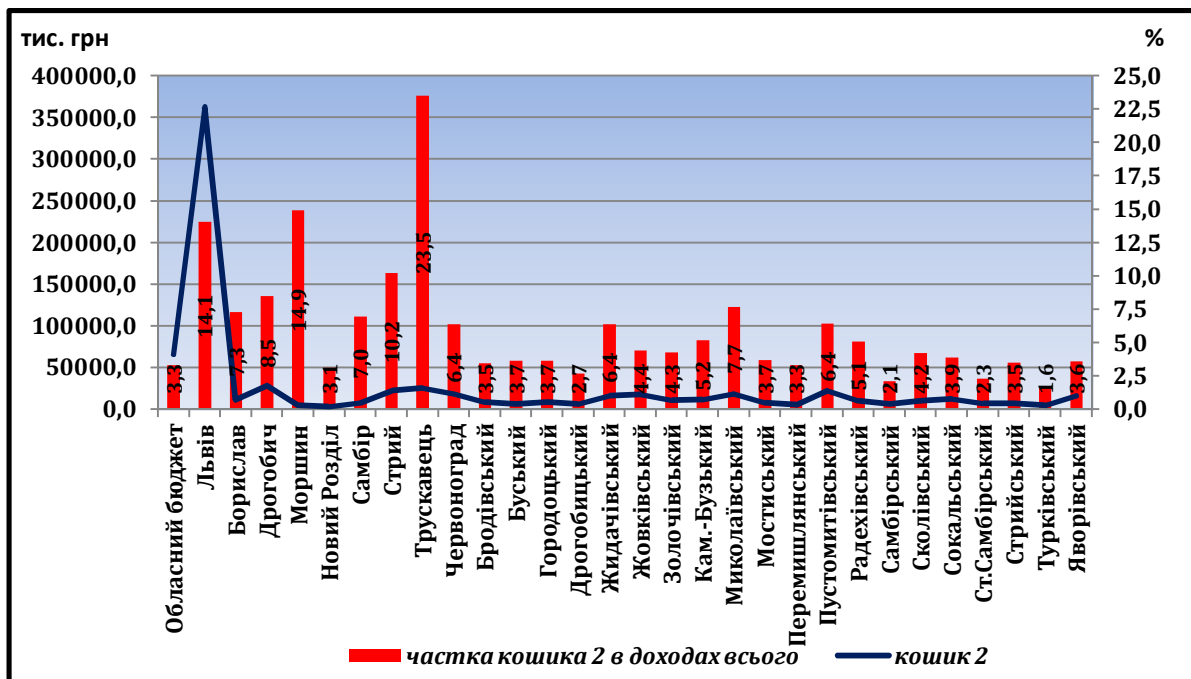

Рис. 1. Власні фінансові ресурси в загальному обсязі доходів у 2012 р.

* Складено автором на основі звітів департаменту фінансів ЛЮДА.

Не менш важливою проблемою планування місцевих бюджетів є надмірна централізація бюджетних ресурсів, відсутність системного підходу до визначення обсягу трансфертів і порядку їх використання. З огляду на те, що основною функцією системи міжбюджетних відносин є розподіл і перерозподіл, ключове питання, яке виникає в процесі розподілу коштів між адміністративно-територіальними одиницями, – це збереження стимулів для місцевої влади, а тому, щоб місцеві органи самоврядування їх не втрачали, у край важливо зберегти незмінні тенденції формування місцевих бюджетів (наприклад, за рівнем доходів на одну особу) до й після перерозподілу доходів, тобто ті адміністративно-територіальні одиниці, які займали вищі позиції за рівнем доходів місцевих бюджетів, зберігали їх і після отримання дотацій вирівнювання.

Довідково зазначимо, що проведений аналіз доходів місцевих бюджетів Львівської області на 1 мешканця до й після розподілу підтверджує протилежне. Так, якщо до розподілу через “центр” місцеві бюджети Яворівського, Сколівського, Жидачівського, Бродівського, Радехівського, Пустомитівського, Сокальського та Миколаївського районів були в групі лідерів, то після перерозподілу попередні тенденції зберегли тільки два райони – Стрийський і Кам’янка-Бузький (рис. 2). Цікавим є те, що місцеві бюджети Пустомитівського й Самбірського районів мають приблизно однаковий рівень середньодушових доходів при тому, що доходи таких бюджетів без урахування трансфертів відрізняються практично у 2 рази.

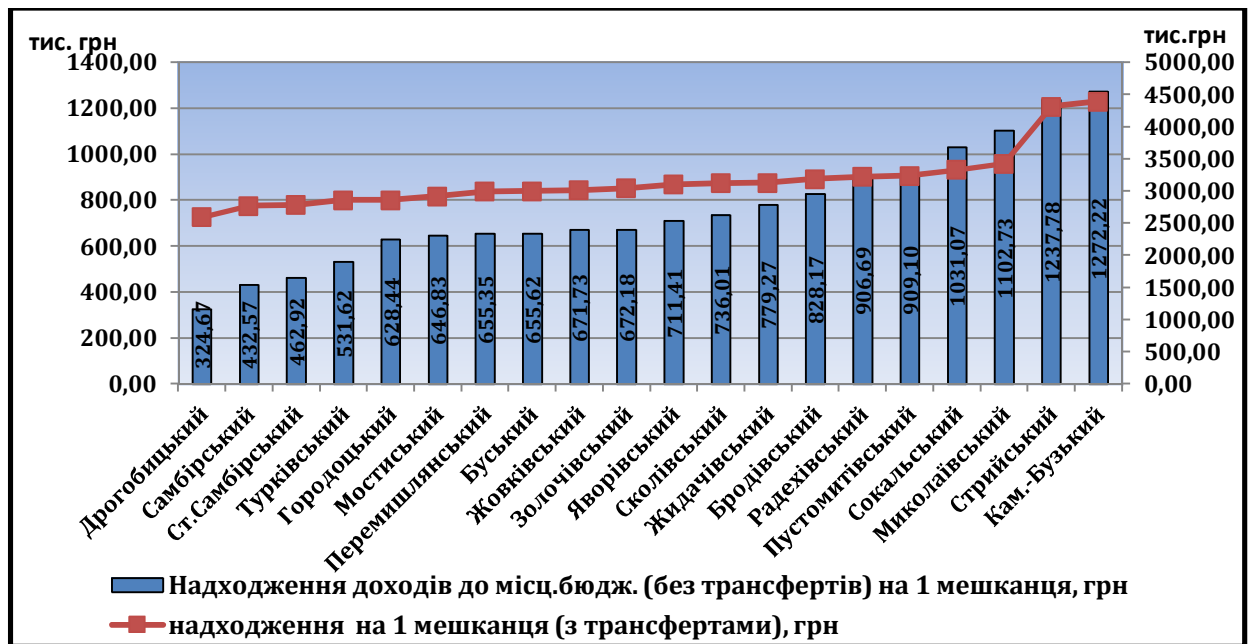

Рис. 2. Доходи районних бюджетів до та після перерозподілу, 2012 р.

* Складено автором на основі звітів департаменту фінансів ЛОДА.

Відсутність прозорого механізму розподілу та використання міжбюджетних трансфертів знижує прогнозованість і стабільність доходів місцевих бюджетів. Незважаючи на положення статті 105 чинного Бюджетного кодексу України, відсутні правові норми, які би визначали *принципи та критерії розподілу* інвестиційних субвенцій. Урешті-решт, зазначене призводить до того, що при затвердженні Закону України про Державний бюджет України щороку субвенції капітального характеру залишаються не розподіленими між регіонами, порядки їх використання не затверджуються. (До речі, протягом 2012 року Кабінет Міністрів України чотири рази вносив зміни до Порядку використання коштів субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій). Після врегулювання вищезазначених питань кошти до місцевих бюджетів починають надходити тільки в III–IV кварталі, що унеможливує їх своєчасне використання, ураховуючи тривалу процедуру внесення відповідних змін до місцевих бюджетів у частині затвердження видатків за рахунок відповідної субвенції, проведення тендерних процедур, виготовлення проектно-кошторисної документації й т. д. У результаті так потрібні для розвитку регіонів кошти повертаються до Державного бюджету України у зв'язку із закінченням бюджетного року.

Необхідно відзначити також й існуючий суб'єктивізм у розподілі бюджетних ресурсів, коли, по-перше, тому або іншому регіону віддається перевага у виділенні коштів, а по-друге, бюджетні кошти виділяються непропорційно й нерівномірно. Дані табл. 1 підтверджують сказане вище. Аналіз даних за 2011–2013 рр. засвідчує значну асиметрію трансфертного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, причому за вказаний період вона має стійкий характер. Із даних, наведених у табл. 1, цілком очевидно, що місцеві бюджети таких регіонів, як Вінницька, Львівська, Тернопільська, Хмельницька області практично взагалі не отримують бюджетних коштів на розвиток, у той час як дві області – Донецька й Одеська освоюють половину від загальнодержавного обсягу субвенції, передбаченої на поточний рік.

Таким чином, неналежне фінансове забезпечення потреб розвитку регіонів різко дисонує із заявами вищого керівництва держави про пріоритетність регіональної політики та про наміри реформування системи державного управління регіональним розвитком, а тому за таких умов постає потреба перегляду форм і механізмів розподілу

бюджетних трансфертів (субвенцій) з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку, які б усували диспропорції фінансової забезпеченості окремих територій, знижували напругу міжрегіональних фіскальних відносин та підтримували ефективність бюджетної політики адміністративно-територіальних одиниць.

Таблиця 1

Розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток регіонів

Регіони	2011 рік			2012 рік			2013 рік		
	Обсяг субвенції, млн грн	% до загального обсягу	На одного мешканця, грн	Обсяг субвенції, млн грн.	% до загального обсягу	На одного мешканця, грн	Обсяг субвенції, млн грн	% до загального обсягу	На одного мешканця, грн
АР Крим	4,5	0,5	2,3	46,3	1,7	26,1	8,6	0,6	4,4
Вінницька	15,0	1,7	9,2	106,5	3,8	65,4	2,0	0,1	1,2
Волинська	0,0	0,0	0,0	85,2	3,0	81,9	9,0	0,7	8,7
Дніпропетровська	50,0	5,6	15,1	2,0	0,1	0,6	67,6	5,1	20,4
Донецька	398,0	44,4	90,9	932,5	33,4	212,9	400,6	30,0	91,5
Житомирська	44,0	4,9	34,7	131,5	4,7	103,6	158,0	11,8	124,5
Закарпатська	0,0	0,0	0,0	14,0	0,5	11,2	0,0	0,0	0,0
Запорізька	62,0	6,9	34,7	163,1	5,8	91,3	45,5	3,4	25,5
Івано-Франківська	0,0	0,0	0,0	59,6	2,1	43,2	8,0	0,6	5,8
Київська	127,3	14,2	73,9	142,0	5,1	82,4	100,0	7,5	58,1
Кіровоградська	6,0	0,7	6,0	72,1	2,6	72,4	39,0	2,9	39,2
Луганська	66,0	7,4	29,2	102,5	3,7	45,4	218,0	16,3	96,6
Львівська	0,0	0,0	0,0	7,5	0,3	3,0	49,6	3,7	19,5
Миколаївська	0,0	0,0	0,0	27,8	1,0	23,7	0,0	0,0	0,0
Одеська	104,5	11,7	43,7	314,0	11,2	131,2	75,0	5,6	31,3
Полтавська	0,0	0,0	0,0	220,3	7,9	150,0	0,0	0,0	0,0
Рівненська	16,0	1,8	13,8	12,7	0,5	11,0	10,0	0,7	8,6
Сумська	1,0	0,1	0,9	22,5	0,8	19,7	35,0	2,6	30,6
Тернопільська	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Харківська	0,0	0,0	0,0	75,2	2,7	27,4	54,1	4,0	19,7
Херсонська	0,0	0,0	0,0	6,0	0,2	5,6	0,0	0,0	0,0
Хмельницька	1,6	0,2	1,2	3,0	0,1	2,3	5,0	0,4	3,8
Черкаська	0,0	0,0	0,0	32,7	1,2	25,7	0,0	0,0	0,0
Чернівецька	0,0	0,0	0,0	95,3	3,4	105,1	5,0	0,4	5,5
Чернігівська	0,0	0,0	0,0	48,7	1,7	45,1	36,0	2,7	33,4
м. Київ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,0	0,8	3,9
м. Севастополь	0,0	0,0	0,0	72,4	2,6	188,9	0,0	0,0	0,0
Разом по Україні	895,9	100,0	19,7	2 795,3	100,0	61,4	1 337,0	100,0	29,3

* Складено на основі опрацювання Законів про державний бюджет за відповідний рік.

Висновки. Для вирішення проблем, пов'язаних з підвищенням якості планування й ефективності використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів України необхідним є впровадження низки заходів, які здатні пришвидшити позитивні зміни.

Для підвищення ефективності використання бюджетних коштів і покращення якості управління місцевими бюджетами доцільно вдосконалити інструментарій оцінювання бюджетних програм на рівні головних розпорядників з урахуванням таких вимог: чітка відповідність мети програми пріоритетам розвитку певної галузі; об'єктивність показників у будь-якому часовому інтервалі; достовірність і легітимність показників, що дозволить використовувати їх під час складання звітності; можливість оцінювання ступеня досягнення кінцевої мети; здатність відображати причинно-наслідкові зв'язки між потраченими бюджетними коштами й отриманими вигодами; аналіз виконання бюджетних програм здійснювати у форматі план/факт на предмет досягнення результативних показників, відповідність отриманих результатів інтересам замовників.

З метою посилення ефективності видатків провести інвентаризацію існуючих державних цільових програм, що виконуються за рахунок місцевих бюджетів, і привести їх у відповідність до наявних обсягів фінансових ресурсів.

Передбачити в бюджетних програмах розрахунок результативних показників (економічних, соціальних, екологічних і т. д.), яких необхідно досягнути в результаті їх виконання (причому як у кількісному, так і в якісному вираженні) за напрямками й роками.

Для впорядкування принципів та умов надання субвенцій на соціально-економічний розвиток регіонів доцільно внести зміни в чинний Бюджетний кодекс, якими передбачити окрему норму, яка буде регламентувати порядок та умови надання субвенції місцевим бюджетам.

1. Луніна І. О. Державні фінанси України та їх вплив на економічний розвиток : наук. доп. / І. О. Луніна, О. В. Короткевич, Т. П. Вахненко ; НАН України Ін-т екон. прогнозів. – К., 2000. – 96 с.
2. Боднарук Т. Г. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні суспільного добробуту / Т. Г. Боднарук // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2003. – № 1 (20). – С. 474–479.
3. Засади формування бюджетної політики держави : наук. монографія / [М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плужников, та ін.] ; за наук. ред. М. М. Єрмошенка. – К. : НАУ, 2003. – 284 с.
4. Огонь Ц. Г. Проблеми підвищення ефективності формування та використання бюджетних коштів / Ц. Г. Огонь // Наукові праці НДФІ. – 2005. – Вип. 4 (33). – С. 27–33.
5. Усков І. В. Бюджетная политика в условиях трансформации системы местных финансов в Украине : монография / И. В. Усков. – Симферополь : ИТ “АРИАЛ”, 2012. – 452 с.
6. Лисяк Л. Концептуальні засади бюджетної політики у сфері державних видатків / Л. Лисяк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 358–364.
7. Зимовець В. Структура державних видатків та економічне зростання: теоретичний аспект / В. Зимовець // Економіка і держава. – 2006. – № 6. – С. 17–20.
8. Илларионов А. Размеры государства и экономический рост / А. Илларионов, Н. Пивоварова // Вопросы экономики. – 2002. – № 9. – С. 18–45.

References

1. Lunina, I. O., O. V. Korotkevych, and T. P. Vakhnenko. *Ukraine's public finances and its impact on economic development*. Kyiv: NAN Ukrainy; Instytut ekonomichnoho prohnovuvannia, 2000. Print.
2. Bodnaruk, T. H. “The role of local budgets to ensure social welfare”. *Visnyk NUVHP* 1(20) (2003): 474–479. Print.
3. Yermoshenko, M. M., S. A. Yerokhin, and I. O. Pluzhnikov. *Principles of formation of fiscal policy*. Kyiv: NAU, 2003. Print.
4. Ohon, Ts. H. “Problems of improving the efficiency of formation and use of public funds” *Naukovi pratsi NDFI* 4(33) (2005): 27–33. Print.
5. Uskov, I. V. *Fiscal policy in the transformation of the system of local finance in Ukraine*. Simferopol: ARIAL, 2012.

6. Lysiak, L. "Conceptual foundations of fiscal policy in public spending". *Formuvannia rynkovoï ekonomiky v Ukraini* 19 (2009): 358–364. Print.
7. Zymovets, V. "The structure of public expenditure and economic growth: a theoretical perspective". *Ekonomika i derzhava* 6 (2006): 17–20. Print.
8. Illarionov, A., and N. Pivovarova. "Size of government and economic growth". *Voprosy ekonomiki* 9 (2002): 18–45. Print.

Рецензенти:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника";

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".

УДК [332: 338; 325.450] (477)

ББК 65.9 (4 Укр)

Шулик Ю.В.

**ПРИЧИНИ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ Й ЗАХОДИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ
В ПРИКОРДОННОМУ РЕГІОНІ
(НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНСЬКОЇ ТА РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)**

Національний університет "Острозька академія",
Міністерство освіти і науки України,
35800, м. Острог Рівненської області,
вул. Семінарська, 2,
тел.: 0976627651,
e-mail: yulia.khmaruk@oa.edu.ua

Анотація. Стаття спрямована на визначення причин тінізації економіки прикордонного регіону України (Волинська та Рівненська області) і виділення основних наслідків для населення, регіонів, держави. Тому мета дослідження – установити причини тінізації економіки України на прикладі Волинської та Рівненської областей і з'ясувати заходи зниження цього явища. Практична значущість статті полягає у виділенні чітких заходів зниження тінізації економіки на державному та місцевому рівнях.

Ключові слова: тінізація економіки, тінізація доходів, доходи й витрати домогосподарств, соціальні допомоги, приховування прибутків.

Annotation. The article aims to determine the causes of the shadow economy in the border region of Ukraine (Volyn and Rivne region), and highlight the main consequences for the population, regions and the state. The purpose of the research is to determine the causes of the shadow economy in Ukraine on the example of Volyn and Rivne regions and to identify measures to reduce this phenomenon. The practical significance of the article involves the allocation of clear measures to reduce the shadow economy at the state and on local level.

Keywords: economy shadowing, revenue shadowing, revenues and expenditures, social assistance, hiding profits.

Вступ. Проблема тінізації економіки набула світового рівня розгляду та є актуальною для вирішення в Україні. Згідно з обрахунками Міністерства економічного розвитку та торгівлі, рівень тінізації економіки України за останні роки коливається від 29% у 2007 році до 40% у 2009 році та 34–45% у 2011–2013 роках (нормативне рекомендоване значення 30%) [2; 5]. На думку австрійського економіста Фрідріха Шнайдера, сучасний рівень тінізації становить 52,8%. Відповідно до оприлюдненого Світовим банком рейтингу національних економік із найменшим рівнем тінізації Україна зайняла 154 місце серед 162 країн поряд із такими країнами, як Панама, Танзанія, Зімбабве [14].